

گزارش یک مورد

«ضرب و شتم زن» منجر به قتل توسط همسر

دکتر بشیر ناز پرور

متخصص پزشکی قانونی و رئیس تالار تشریح سازمان پزشکی قانونی کشور

دکتر حمید رضا دانش پرور

دستیار پزشکی قانونی

زیر نظر: دکتر حسن توفیقی

دانشیار و مدیر گروه پزشکی قانونی و طب کار دانشگاه علوم پزشکی تهران

* خلاصه

با عنایت به فرهنگ غنی اسلامی و اعتقادات دینی که بر جوامع اسلامی حکمفرماست، پدیده «زن آزاری» بویژه آنهایی که منجر به قتل توسط شوهر می‌گردد، در مقایسه با جوامع غربی و فرهنگهای نشأت گرفته از غرب، در جامعه ما بسیار کمتر مشاهده می‌شود. با این وجود هر ساله پزشکان قانونی با مواردی از قتل زن توسط شوهر بر روی میز معاینه سالن تشریح روبرو می‌شوند. در این گزارش جنایتی هولناک که توسط شوهری با انگیزه سوءظن به رفتار همسرش انجام گرفته، بیان می‌گردد. متأسفانه هنوز هم پدیده زن آزاری مسئله نگران کننده‌ای است که باید بیشتر به آن پرداخته، ریشه‌های اجتماعی و فرهنگی آن را بررسی نمود. به همین علت و با انگیزه هشدار به شوهرانی که این عادت ناپسندیده را دارند و نیز جلب توجه مراجع ذیربط، گزارش مذکور ارائه می‌گردد.

کلید واژه‌ها: ضرب و جرح، سپتی‌سمی، زن آزاری

* مقدمه

مشابهی دارند و اکثراً در دوران کودکی خشونت‌های خانوادگی را تجربه کرده‌اند و بیشتر متعلق به خانواده‌هایی هستند که پدری لایبالی و خشن داشته‌اند. بنابراین در بزرگسالی، پسرها رفتار پدرانشان و دخترها رفتار مادرانشان را تکرار می‌کنند. زن آزاری اغلب در خانواده‌هایی صورت می‌گیرد که مشکل اعتیاد دارویی، خصوصاً اعتیاد به مشروبات الکلی دارند. (۳)

آمار زنان قربانی که از شوهرانشان کتک خورده‌اند بسیار کمتر از آنچه که بطور واقع می‌باشد، دیده می‌شود و علت آن عدم گزارش زنان بر علیه شوهرانشان می‌باشد. (۳)

فرهنگ، مسائل روانی و فاکتورهای شخصیتی از جمله مواردی هستند که در گسترش پدیده فوق مؤثر هستند. مردان زن آزار از خانواده‌هایی برخاسته‌اند که در آنها مردسالاری حکمفرما بوده است. (۳)

خشونت در خانواده در سالهای اخیر مورد توجه زیاد قرار گرفته است. زن - آزاری^(۱) از موارد شناخته شده خشونت در خانواده محسوب می‌شود. پزشکی قانونی از جمله مراجع مهمی است که روزانه با شکایت زنانی که از ایراد ضرب و جرح توسط شوهرانشان شاکی هستند، مواجه است. در شرح حالی که پزشکان قانونی در بدو معاینه از قربانیان زن آزاری می‌گیرند، چنین نتیجه گرفته شده است که مردهای همسر آزار غالباً افرادی با شخصیت پرخاشگر هستند، در حالیکه تعدادی از آنها به هنگام ابتلا به بیماری روانی، معمولاً از نوع افسردگی، اقدام به کتک زدن همسر خود می‌کنند. سایر خصوصیات چنین مردانی عبارتست از حسادت بسیار گونه^(۲) و افرات در میگساری. (۵)

در بررسی‌های به عمل آمده ثابت شده زنانی که توسط همسرانشان مورد ضرب و شتم قرار می‌گیرند و مردانی که همسرانشان را کتک می‌زنند، اغلب زمینه‌های اجتماعی

۱- Wife _ battering

۲- در حسادت بیمار گونه (morbid)، خصوصیت اساسی باور هذیانی به بی‌وفایی همسر است. اختلال به این دلیل بیمار گونه خوانده می‌شود که قرائن کافی برای چنین ظنی وجود ندارد و استدلال منطقی هم در این اعتقاد تأثیری ندارد.

* گزارش مورد:

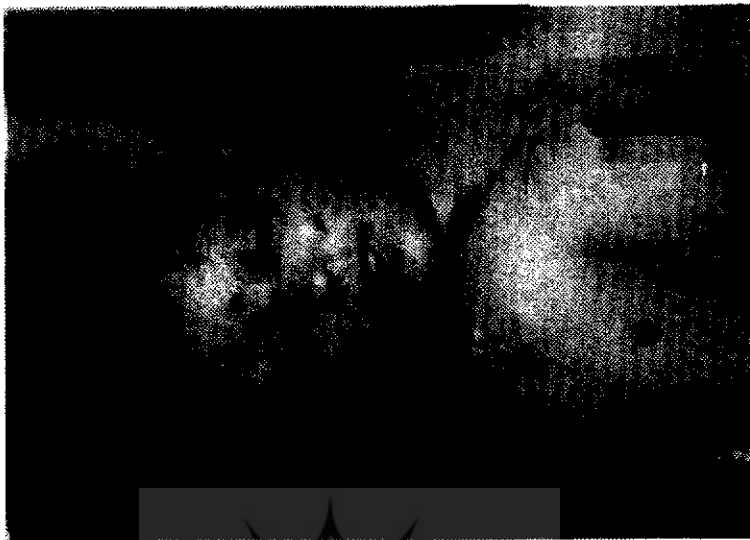
عقونت یافته و چرکی شده بودند. در بعضی قسمتها پارگی و بریدگی توسط جسم برنده و لبه‌دار ایجاد شده بودند که از جمله آنها جداشدگی، پارگی و بریدگی محل اتصال لبهای کوچک (کلیتوریس) را می‌توان نام برد. تمامی جراحات ایجاد شده مربوط به زمان حیات بودند.

در کالبدگشایی که از جسد به عمل آمد، آثار خونمردگی زمان حیات در زیر پوست اکثر قسمت‌های بدن از جمله سر، قفسه سینه، شکم بصورت وسیع و متعدد دیده شد. ریه‌ها عفونی بوده، حدود ۵۰۰ سی‌سی مایع زردرنگ و چرکی در حفرات جنب مشاهده گردید. بر روی لیگامانهای رحم نیز خونمردگی وجود داشت. برای بررسی بیشتر نمونه‌هایی جهت آزمایش سم‌شناسی و آسیب‌شناسی به آزمایشگاههای مربوطه ارسال گردید. جواب سم‌شناسی منفی گزارش گردید ولی گزارش آسیب‌شناسی مؤید سپتی‌سمی بود.

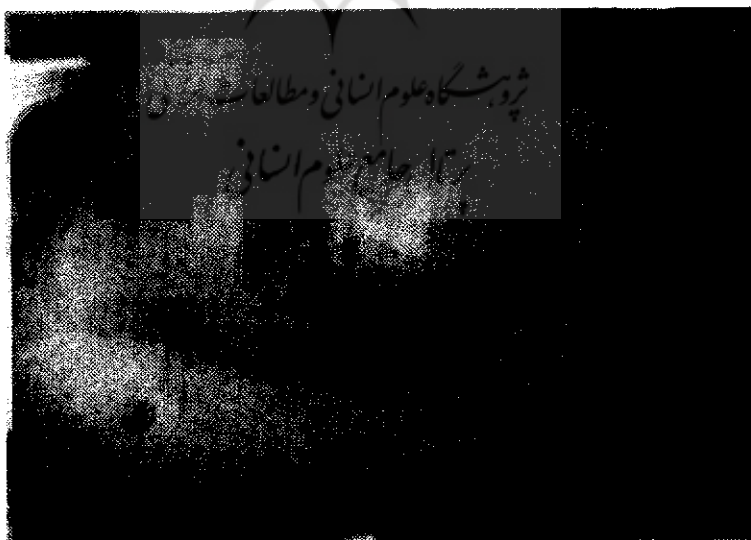
جسد خانم جوانی حدوداً ۲۰ ساله که بعد از یک روز بستری در بیمارستان فوت کرده بود، جهت تعیین علت مرگ به پزشکی قانونی ارسال گردید. طبق اعلام بیمارستان، نامبرده با حالت وخیم و در حالت شوک توسط شوهر و مادر شوهرش مراجعه نموده، در معاینه اولیه متوجه وجود جراحات متعدد بر روی بدن وی می‌شوند که پس از پیگیری و تحقیق، همسرش به ایراد ضرب و شتم نسبت به وی اعتراف می‌نماید.

در معاینات به عمل آمده در سالن تشریح جراحات متعدد به صورت تورم، کبودی، پارگی و سوختگیهای درجه ۱ و ۲ به اشکال گوناگون و در زمانهای متعدد بر روی صورت و گردن (تصویر شماره ۱) و در تنه (تصویر شماره ۲ و ۳ و ۴) مشاهده گردید. همچنین در اندامهای فوقانی و تحتانی نیز آثار ضرب و جرح بصورت سائیدگی، خراشیدگی، پارگی و سوختگیهای متعدد دیده شد. آثار فوق توسط آلات مختلف ایجاد شده، برخی در حال ترمیم و برخی دیگر

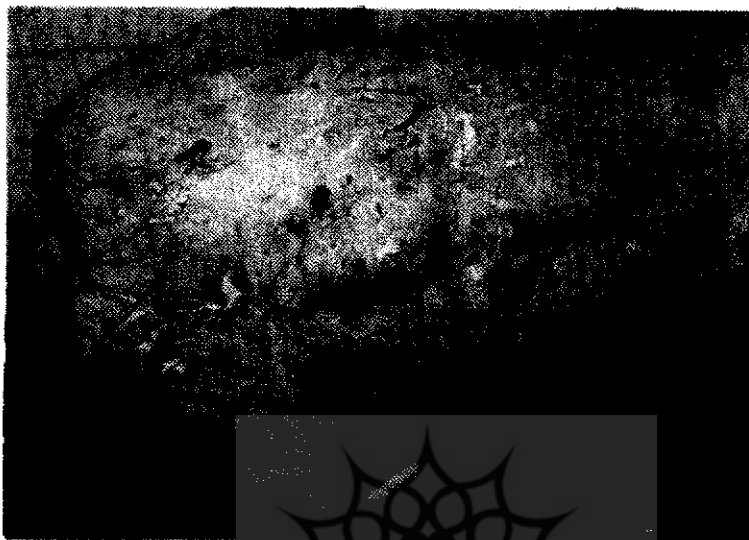

تصویر ۱ - جراحات متعدد شامل کبودی، خراشیدگی و سوختگی ناشی از سیگار بر روی صورت و سینه مشهود است.

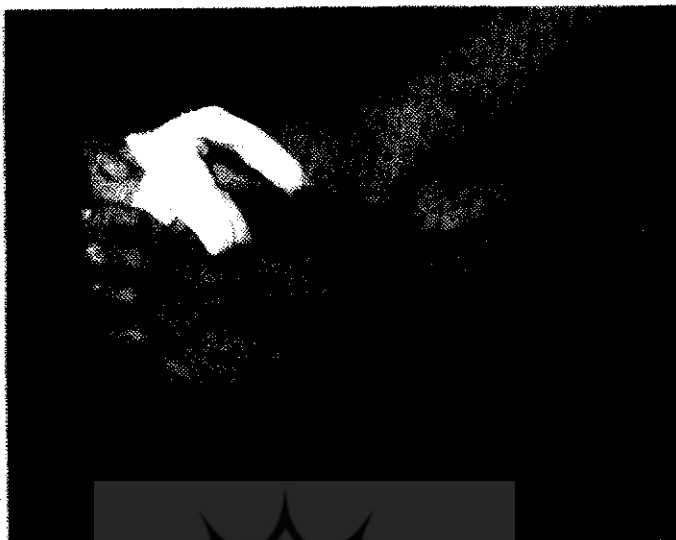
تصویر ۲ - جراحات قفسه سینه به اشکال گوناگون که در زمانهای متعدد وارد شده‌اند.

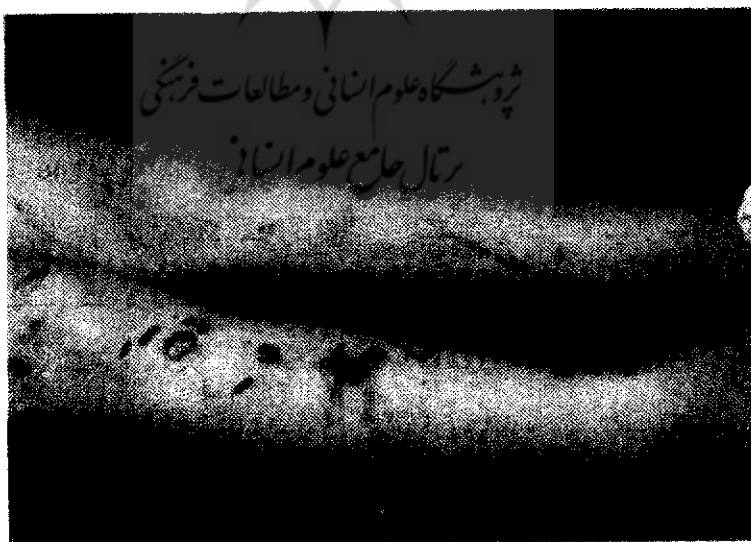
تصویر ۳- در این تصویر ضایعات متعدد در ناحیه پشت مشهود است.

تصویر ۴- در این تصویر تعدادی از جراحات تنه و اندام فوقانی قابل رؤیت است.

تصویر ۵ - نمونه‌ای از جراحات بر روی اندام تحتانی در این تصویر مشاهده می‌شود.

تصویر ۶ - سوختگیهای ایجاد شده توسط سیگار بر روی پاها دیده می‌شود.

* نتایج

شکستگی دنده‌ها، خونریزی داخلی و آسیب مغزی باشد. صورت و پستانها بیشترین جاهایی هستند که مورد ضرب و شتم قرار می‌گیرند و زمانی که زن حامله است، شوهر غالباً ضربات را به شکم همسر وارد می‌آورد. (۳)

اکثر قربانیان زن آزاری را زنانی تشکیل می‌دهند که در سنین ۲۰ تا ۴۰ سالگی قرار دارند. به عبارت صحیح‌تر زنان کتک خورده که به مراجع قانونی مراجعه می‌نمایند، بیشتر در این گروه سنی قرار دارند.

سن ازدواج، اختلاف سنی با شوهر و سن شوهر تأثیری در این پدیده ندارد و این سندرم بیشتر تحت تأثیر عوامل فرهنگی قرار دارد. (۲)

به عنوان مثال شیوع این پدیده در تهرانیها بیشتر از شهرستانیهای مقیم تهران می‌باشد. همچنین تعداد زنان بی‌سواد در جامعه زنانی که مورد ضرب و شتم قرار گرفته‌اند کمتر از گروه شاهد بوده است. (۲)

لذا زن آزاری در حدی که منجر به شکایت

در یک بررسی و مطالعه‌ای که در آمریکا انجام یافته است، تخمین زده شده حدود ۲۰ تا ۳۵ درصد کل زنان آمریکایی در طول زندگی مشترک خود مورد آزار فیزیکی شوهرانشان قرار می‌گیرند. (۳)

همچنین در یک ارزیابی دیگر مشخص گردید، حدود ۱۵ تا ۲۵ درصد زنان حتی در طول بارداری نیز مورد ضرب و شتم قرار می‌گیرند. (۳)

طبق گزارش (FBI)^(۱) در سال ۱۹۹۲ میلادی از هر ده نفر قربانی زن، سه نفر توسط شوهر یا دوست پسرشان کشته شده‌اند. (۳)

انجمن جراحان آمریکا دوران حاملگی را یک دوران با خطر زیاد برای کتک خوردن و آزار زنان توسط شوهرانشان ذکر کرده است و پیشنهاد کرده است که باید بطور روتین در جستجوی آثار ضرب و شتم زنان حامله در مراقبت‌های قبل از زایمان بود. (۳)

آزردن می‌تواند بصورت هل دادن یا کتک زدن شدید، شکستگی استخوانهای اندامها،

۱- Federal Bureau of Investigation

* بحث

در مراجع قانونی شود، در بین زنان باسواد شایعتر است بعلاوه هنگامی که ازدواج بدون علاقه و رضایت زن و تحت تأثیر عوامل دیگر صورت پذیرفته باشد، امکان وقوع این پدیده را افزایش می‌دهد. (۲)

این سندرم کمتر تحت تأثیر عواملی چون فشارهای اقتصادی قرار می‌گیرد، لیکن در زندگیهای دسته جمعی بخصوص زندگی مشترک با خانواده شوهر بیشتر دیده می‌شود. اشتغال یا عدم اشتغال زنان در مستعد ساختن آنان به این سندرم تأثیری ندارد. شیوع زن آزاری در مردانی که سابقه زندانی شدن یا بازداشت داشته‌اند و نیز در افرادی که مواد مخدر یا الکل استفاده می‌نمایند، بسیار بیشتر است. (۲)

سابقه ازدواج قبلی تأثیری در افزایش میزان زن آزاری ندارد ولی تعدد زوجات مؤثر بوده بطوریکه مردانی که دارای همسران متعدد هستند، بیشتر اقدام به زن آزاری می‌نمایند. (۲)

سندرم زن آزاری بیشتر جنبه تربیتی و فرهنگی دارد و این مسأله بخوبی از نتایج بررسیهای متعدد حاصل گردیده است. زن آزاری ریشه در تربیت و اخلاق داشته، کسانی که اقدام به این عمل ناپسند می‌نمایند، سابقه انجام سایر جرائم را نیز دارند. (۴)

بطور قابل توجهی مردانی که در دوران کودکی شاهد کتک خوردن مادرشان بوده‌اند، بعدها به میزان بیشتری همسر خود را مورد ضرب و شتم قرار داده‌اند.

زن آزاری پیامدهای شومی دارد که از جمله آنها می‌توان به صدمه دیدن کودکان خانواده و نیز بروز مشکلات عصبی و افزایش مصرف داروهای روانگردان در زن و شوهر اشاره نمود. (۲)

نکته بسیار مهم و قابل تأمل این است که این پدیده نزد خانواده‌های مذهبی و پایبند به واجبات دینی بطور چشمگیری کمتر دیده می‌شود و این امر تأثیر شگفت مذهب را در پیشگیری از بروز هرگونه جرم و ناهنجاری اجتماعی نشان می‌دهد. (۲)

مسأله دیگر این است که اغلب زن آزاری پدیده‌ای تکراری و مزمن می‌باشد و فقط بعد از آنکه بارها و بارها اتفاق افتاد، زن را به نزد مراجع قانونی می‌کشاند. این سندرم اکثراً از روزها و ماههای اول زندگی مشترک، خود را نشان می‌دهد و این یافته تأکیدی بر بعد فرهنگی تربیتی آن بوده، نشان می‌دهد که زن آزاری کمتر تحت تأثیر عوامل اقتصادی قرار دارد. (۲)

با توجه به نتایج یک بررسی، آشکار شده در خانواده‌هایی که زن آزاری رخ داده است، در ۷۱ درصد موارد سابقه جدایی موقت و زندگی جداگانه بصورت موقت وجود داشته است. لذا زن آزاری از مهمترین عواملی است که زمینه‌ساز از هم پاشیدن خانواده و جدایی دائمی می‌باشد. (۴)

در مقایسه با قاتلین سالم، قاتلین دارای اختلالات روانی، اعضای خانواده خود را بیشتر می‌کشند. کشتن همسران توسط شوهران افسرده، اغلب با هدیان بی‌وفائی^(۱) همراه است. (۴)

ثابت شده است در خانواده‌هایی که مذهبی بوده، به اعتقادات دینی خود پایبند

می‌باشند و به آنها عمل می‌نمایند، بطور چشمگیری پدیده زن آزاری کمتر دیده می‌شود. در تعالیم عالیه اسلامی، علاوه بر حقوق و وظایفی که هر فرد مسلمان نسبت به فرد یا افراد دیگر دارد، هر یک از زن و شوهر نیز متقابلاً از حقوق ویژه‌ای برخوردار هستند و نسبت به هم تکالیفی بر عهده طرف مقابل دارا می‌باشند.

قرآن مجید در موارد مختلف نسبت به رابطه و پیوند زناشویی تعبیرات جالبی را بیان داشته است:

«وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ» (۲)

«از نشانه‌های خداوند آن است که برای شما از جنس خودتان جفتی بیافرید که در برابر او آرامش یافته، با هم انس گیرید و میان شما رأفت و مهربانی برقرار فرمود و در این امر نیز برای مردم با فکرت ادله علم و حکمت

۱- Infidelity

۲- سوره روم آیه ۲۱

حق آشکار است.»

و نیز در مورد حسن معاشرت می‌فرماید:

«عَاشِرُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ.»^(۱)

«با همسرانتان با اخلاق نیکو معاشرت

نمایید.»

پیامبر گرامی اسلام حضرت محمد (ص)

در این خصوص فرموده است:

«کاملترین مؤمنان از حیث ایمان

خوش اخلاق‌ترین آنهاست و شایسته‌ترین

شما آنهایی هستند که با زنهایشان خوش

رفتارند.»^(۲)

همچنین مولای متقیان امیرالمؤمنین

علی (ع) در این زمینه خطاب به مردان توصیه

اخلاقی و روانی بسیار ارزشمند و عمیقی به

شرح زیر دارند:

«احترام به زن را در حدی نگهدار که او را

به فکر نیندازد که از دیگران وساطت و

شفاعت کند، از اینکه در غیر موارد لازم غیرت

و وسواس نشان بدهی، پرهیز کن، زیرا

حساسیت و غیرت نابجا که به صورت

سوءعظن بروز می‌کند، زنان پاک و

سالم را به لغزش و انحراف تحریک می‌نماید

و افسردگی‌گناه را به شک و وسوسه

می‌اندازد.»^(۳)

در پایان بحث ذکر این نکته ضروری

می‌باشد با توجه به اینکه پزشکان قانونی همه

روزه با تعداد زیادی از زنانی که توسط

شوهرانشان مصدوم شده‌اند روبرو

هستند و جهت شکایت به مراجع قانونی

مراجعه می‌نمایند، همچنین متأسفانه در

مواردی با اجساد آنان در تالار تشریح

روبرو می‌گردند که یا به علت لبریز شدن

صبرشان اقدام به خودکشی نموده، یا

به علت شدت جراحات وارده، به قتل

رسیده‌اند، به این مهم واقف می‌شویم که

«زن آزاری» را باید جدی گرفت و به موقع به

فریاد قربانیان آن رسید تا دیگر شاهد

صحنه‌های فجیع و جبران‌ناپذیر آن نباشیم.

۱- سوره نساء آیه ۱۹

۲- نهج الفصاحه شماره ۱۴۷۷

۳- نهج البلاغه فیض صفحه ۹۳۹، نامه ۳۱

- 1- دکتر حسن توفیقی، جزوات پزشکی قانونی، تجدیدنظر سوم، اردیبهشت ۱۳۷۶.
- 2- دکتر بشیر نازپرور، پایان نامه تخصصی تحت عنوان «زن آزاری» ۱۳۷۶.
- 3 _ HAROLD I.KAPLAN. M.D., TEXT BOOK OF PSYCHIATRY, VI, 1995.
- 4 _ ROBERT BLUGLASS. M.D., PRINCIPLES AND PRACTICE OF FORENSIC PSYCHIATRY. 1995.
- 5 _ MICHAEL GELDER, M.D., OXFORD, TEXTBOOK OF PSYCHIATRY. 1988.

پزشکی قانونی و قضاوت

پیچیده ترین، دقیق ترین، حساس ترین، پر مسئولیت ترین، مؤثر ترین و ارزشمندترین کار، قضاوت است. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

قاضی با کمک پزشک قانونی می تواند حکم صریح و قطعی بدهد و کم نیستند مواردیکه اگر پزشک قانونی به کمک قاضی نیاید اصولاً حکم کردن متوقف یا مشکل می شود.

حضرت آیت ا... یزدی